

ЛЕКСИЧНІ ПОМИЛКИ В ПИСЕМНОМУ МОВЛЕННІ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ТЕХНІЧНИХ ЗВО

LEXICAL MISTAKES IN THE WRITTEN SPEECH OF FIRST-YEAR STUDENTS OF TECHNICAL HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Коновченко О.В.,

orcid.org/0000-0002-7971-2099

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови та мовної комунікації

Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут»

У статті досліджено питання порушення лексичних норм сучасної української літературної мови в писемному мовленні студентів першого курсу технічних закладів вищої освіти. Матеріалом дослідження є мотиваційні есе студентів першого курсу Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут», які навчаються за технічними спеціальностями. У ході дослідження виявлено, проаналізовано й систематизовано типові лексичні помилки, яких студенти-першокурсники, що навчаються за технічними спеціальностями, припускаються в мотиваційних есе; кожен тип помилок проілюстровано прикладами з письмових робіт студентів; до кожного типу лексичних помилок наведено нормативні відповідники. Наголошено, що лексичні помилки є основним типом порушень мовних норм у писемному мовленні студентів першого курсу закладів вищої освіти. З'ясовано, що основними типами лексичних помилок у мотиваційних есе студентів першого курсу, які навчаються за технічними спеціальностями, є: 1) неправильний вибір слова і помилкова сполучуваність слів через нерозрізнення синонімів і паронімів; 2) уживання суржикових лексем; 3) зловживання іншомовними словами; 4) зловживання мовними штампами; 5) зловживання канцеляризмами; 6) надмірність мовлення (плеоназм і тавтологія); 7) недостатність мовлення; 8) помилкова сполучуваність слів, зумовлена малим словниковим запасом мовця; 9) уживання стилістично невідповідних слів (розмовних слів / жаргонізмів). Зазначено, що основними причинами появи лексичних помилок у мотиваційних есе студентів першого курсу технічних закладів вищої освіти є недостатні мовні знання, малий словниковий запас і неуважність мовця, а також мовна інтерференція. Підкреслено, що уникання лексичних помилок у мовленні сприятиме формуванню професійної мовно-комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: мовні норми, лексичні помилки, мотиваційне есе, синоніми, пароніми, мовні штампи, канцеляризми, суржик, плеоназм, тавтологія, мовна інтерференція.

In the article the author examines the issue of deviations from lexical norms of the modern Ukrainian literary language in the written speech of first-year students of technical higher education institutions. The research material is motivation essays of first-year students of the National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute" studying technical specialties. The author identified, analyzed and systematized typical lexical mistakes that students of technical specialties make in their motivation essays; illustrated each type of lexical mistakes with examples from students' motivation essays and gave normative equivalents to each type of lexical mistakes. The author accentuated that lexical mistakes are the main type of deviation from literacy norms in the written speech of first-year students. The author found that the main types of lexical mistakes in motivation essays of first-year students of technical specialties are 1) incorrect word choice and incorrect word combinations due to the failure to distinguish between synonyms and paronyms; 2) use of surzhyk' words; 3) overuse of foreign words; 4) overuse of language cliches; 5) overuse of office jargon; 6) redundancy of speech (pleonasm and tautology); 7) insufficiency of speech; 8) incorrect word combinations due to the speaker's small vocabulary; 9) use of stylistically inappropriate words (colloquial words / jargon words). The author found out that the main reasons for the appearance of lexical mistakes in motivational essays of first-year students of technical higher education institutions are insufficient language knowledge, small vocabulary and inattention of the speaker, as well as language interference. It is emphasized that avoiding lexical mistakes in speech will help to form professional linguistic and communicative competence of higher education students.

Key words: literacy norms, lexical mistakes, motivation essay, synonyms, paronyms, language cliches, office jargon, surzhyk, pleonasm, tautology, language interference.

Постановка проблеми. Важливим програмним результатом навчання у вищій школі є сформувати в здобувачів освіти професійну мовно-комунікативну компетентність – здатність ефективно спілкуватися усно й письмово державною мовою з професійних питань. Однією з умов успішної професійної комунікації є дотримання лексичних норм. Лексичні норми характеризують як «норми слововживання», пов'язані з уживанням слів «відповідно до власти-

вих їм значень, з урахуванням можливої сполучуваності з іншими словами» [1, с. 16]. Безумовно, «уміння володіти словом... на ефективну фахову діяльність» [3, с. 27], адже помилково вжите слово спотворює зміст повідомлення, що може мати негативні наслідки для професійної діяльності, зокрема і представників технічної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні мовознавці активно розробляють

питання дотримання лексичних норм у професійному мовленні. Основним об'єктом таких досліджень є сфера ЗМІ, публічного управління, юридична. Наприклад, І. В. Гарбар характеризує випадки ненормативного використання лексичних конструкцій у фаховій комунікації загалом [3]. А. О. Капелюшний розробляє питання лексичних помилок у мовленні репортерів і ведучих випусків телевізійних новин [6]. І. О. Мариненко аналізує лексико-семантичні аномалії в публіцистичних текстах мовно-культурного спрямування [7]. Н. М. Шульська здійснює редакторський аналіз мовних аномалій у текстах сучасних українських інтернет-ЗМІ [11]. Н. В. Стратулат звертається до питання дотримання лексичних норм у професійному мовленні правників [9]. Ю. О. Бугайко здійснює редакторський аналіз найпоширеніших лексичних помилок у тексті Конституції України [2]. Н. М. Шульська, Р. С. Зінчук і Л. І. Громик досліджують типові лексичні помилкові явища в текстах управлінських документів, розміщених на сайтах органів державної влади України [12].

Питання порушення лексичних норм у писемному мовленні здобувачів вищої освіти, зокрема студентів технічних спеціальностей, розроблено недостатньо. Мовознавці аналізують лексичні аномалії найчастіше серед інших типів мовних помилок: і Т. А. Шульга наводить огляд типових мовних помилок у наукових роботах студентів гуманітарних спеціальностей [10]; Т. А. Марченко описує мовні помилки в курсових і кваліфікаційних роботах студентів технічних спеціальностей [8]; Є. В. Дмитренко характеризує випадки порушення мовних норм у текстах анотацій до дисертацій PhD технічної галузі [5]. Докладну характеристику типів і причин лексичних помилок у мовленні здобувачів освіти наводить Н. В. Бондаренко, але об'єктом її дослідження є мовлення здобувачів загальної середньої освіти (старшокласників) [1]. Тож очевидно, що завдання дослідити випадки порушення лексичних норм у писемному мовленні студентів технічних спеціальностей є актуальним.

Постановка завдання. Метою статті є проаналізувати й систематизувати лексичні помилки, яких студенти першого курсу технічних закладів освіти припускаються в писемному мовленні. Матеріалом дослідження є одне з письмових завдань, яке студенти технічних спеціальностей Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» виконували на заняттях з української мови за професійним спрямуванням, – їхні мотиваційні есе, у яких першокурсники пояснювали, чому вони обрали спе-

ціальність, за якою навчаються, розмірковували про свою майбутню професію, а отже, частково оперували професійною лексикою. Загалом проаналізовано 126 мотиваційних есе. У роботі використано такі методи дослідження: аналіз, синтез, систематизація і класифікація мовних помилок, лінгвістичний опис помилкових мовних елементів, метод трансформаційного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Однією з найпоширеніших помилок, що трапляються в усному й писемному професійному мовленні здобувачів освіти, є лексичні помилки. Як зауважує Н. В. Бондаренко, такі аномалії «становлять значну частину всіх порушень мовних норм у мовленні старшокласників» [1, с. 16]. Закономірно, що для студентів першого курсу закладів вищої освіти лексичні помилки також є основними (утім, не лише для першокурсників і не лише для здобувачів освіти).

Проаналізувавши мотиваційні есе студентів першого курсу, які навчаються за технічними спеціальностями, ми виявили, що в їхніх роботах найчастіше трапляються такі типові порушення лексичних норм сучасної української літературної мови (у наведених прикладах зберігаємо правопис авторів висловлень і коментуємо та редагуємо лише лексичні помилки, оскільки саме вони є предметом нашого дослідження):

1. Уживання слів у невласливому значенні й помилкова сполучуваність слів через нерозрізнення синонімів і паронімів. Таких помилок у мотиваційних есе першокурсників найбільше. Зумовлені вони недостатніми мовними знаннями студентів і мовною інтерференцією. Зокрема першокурсники найчастіше сплутують такі слова:

– **отримувати** (брати те, що дають, надсилають, дарують; уживають тоді, коли йдеться про конкретний об'єкт) – **здобувати** (одержувати щось з певною затратою сили, енергії, зусиль; уживають з абстрактними іменниками), **набувати** (ставати власником, набирати чого-небудь, здобувати щось (про ознаку, якість)): *Для мене важливо не тільки **отримувати знання**, але й використовувати їх для того, щоб зробити життя інших кращим (правильно: **здобувати знання**); Також я розумів, що потрібно буде опанувати програмування, **отримати практичні навички**, зустріти людей, які вже реалізувались у цій професії, та перейняти їх досвід (правильно: **набути навичок**); Я вирішив зосередитися на навчанні та розвитку у сфері біомедичної інженерії, адже це дозволить мені **отримати різносторонній досвід** і гнучкість у професійному виборі (правильно: **набути досвіду**);*

– **обумовлений** (обмежений якимись умовами, обставинами, застереженнями) – **зумовлений** (спричинений, викликаний чимось): *Мій вибір також **обумовлений** тим, що галузь ракетно-космічної та авіаційної техніки є однією з найперспективніших у сучасному світі* (правильно: *зумовлений*);

– **вибирати** (напряма, матеріал, якусь річ тощо) – **обирати** (депутатів, почесних членів, на посаду, покликання, фах, професію, наречену, дружину, улюблене місце тощо): *Вибрав я ХАІ через свого друга* (правильно: *Я обрав ХАІ завдяки другові*);

– **заснований на** (закладений, організований, створений) – **оснований на / ґрунтується на** (той, що ґрунтується на чомусь): *Отже, вибір спеціальності був свідомим рішенням, заснованим на особистих інтересах, прагненні та бажанні постійно розвиватися* (правильно: *основаним на*);

– **область** (адміністративно-територіальна одиниця) – **галузь, сфера, ділянка** (певна сукупність фактів, явищ, занять, що становлять окремий аспект людської діяльності, людських інтересів): *Спеціальність 125 «Кибербезпека» має чітку орієнтацію – практична робота з системами безпеки, що передбачає глибокі знання в області кібербезпеки, роботу з документацією та алгоритмами, наприклад, криптографії* (правильно: *в галузі кібербезпеки*);

– **задача** (питання переважно математичного характеру, яке розв'язують шляхом обчислень за визначеною умовою. Задачу (математичну) розв'язують, а не вирішують) – **завдання** (наперед визначений, запланований для виконання обсяг роботи, справа; мета, до якої прагнуть. Завдання вирішують, виконують): *Тож я вирішив вивчити, що таке радіоелектроніка, які її функції, задачі та можливості* (правильно: *завдання*);

– **вклад** (грошова сума, що її взяв на зберігання ощадний банк. Вклад вносять) – **внесок** (щось цінне, внесене в громадську справу, в науку, літературу тощо, кошти, які хтось сплачує організації, установі тощо. Внесок роблять): *Я розумію, що мій вклад у цю галузь може бути важливим і необхідним для майбутнього прогресу* (правильно: *внесок*); *Ця спеціальність допоможе мені знайти хорошу роботу в майбутньому, можливо я навіть зможу зробити якийсь вклад в майбутнє суспільства* (правильно: *зробити внесок*);

– **грати роль** (утілювати в художнім образі на сцені, в кінофільмі тощо; удавати з себе когось) – **відігравати роль, мати велику вагу, багато важити** (мати певне значення, вагу):

Сучасна медицина стрімко розвивається, і біомедичні інженери грають ключову роль у цьому процесі (правильно: *відігравати ключову роль*);

– **дозволяти** (давати дозвіл, уживають лише в прямому значенні) замість **давати змогу** (уживають у переносному значенні): *Ще одним важливим чинником мого вибору є усвідомлення того, що саме ракетно-космічна та авіаційна техніка дозволяє людині мріяти про далеке майбутнє* (правильно: *дає змогу*);

– **напрямок** (лінія фізичного руху на невеликих відстанях) – **напряма** (шлях розвитку, ідейна спрямованість, суспільний, літературний рух, течія; ділянка фронту; лінія руху в загальних рисах або пункт, розташований на великій відстані): *Мені особливо імпує, що ця спеціальність охоплює кілька напрямків одночасно: програмування, вимірвальні технології та радіоелектроніку* (правильно: *напрямів*);

– **праця** (трудова діяльність людини) – **робота** (праця, заняття, служба де як засіб існування, джерело заробітку): *Водночас я хочу знайти баланс між працею та особистим життям, щоб забезпечити собі можливості для самореалізації та розвитку в усіх аспектах життя* (правильно: *роботою*);

– **познайомитися** (налагодити знайомство, представитися комусь) – **ознайомитися** (отримати певні відомості, інформацію про щось): *Мені було цікаво познайомитись з багатьма історіями різних харківських інститутів* (правильно: *ознайомитися з*);

– **зв'язати** (уживають у прямому значенні) – **пов'язати** (уживають у переносному значенні): *Я обрала спеціальність «Комп'ютерний дизайн та 3D моделювання» і сподіваюсь виправдати довіру викладачів, зв'язати своє життя з ХАІ* (правильно: *пов'язати*);

– **запит** (вимога, прохання дати які-небудь відомості або офіційне роз'яснення щодо чогось) – **попит** (потреба в кому-, чому-небудь): *Крім цього, проаналізувавши сучасні ринкові тенденції, я зрозуміла, що ця галузь має великий запит на кваліфікованих фахівців* (правильно: *попит*).

2. Уживання суржикових лексем – росіянізмів калькованих (поморфемно перекладених) і вжитих прямо. Такі помилки зумовлені недостатніми мовними знаннями студентів та мовною інтерференцією. У мотиваційних есе першокурсників трапляються такі суржикізми:

– **кар'єрний ріст / зріст** замість **кар'єрне зростання** (ріст – калька з російської мови; зріст – довжина тіла людини; зростання – про-

цес збільшення чогось або загальний розвиток): *Крім того, я також мріяв працювати в галузі, яка постійно розвивається та відкриває можливості для мого кар'єрного росту* (правильно: *кар'єрного зростання*); *Це спеціальність, яка має великий потенціал для майбутнього, що дуже важливо для мого кар'єрного зросту* (правильно: *кар'єрного зростання*);

– **прийняти рішення** замість **ухвалити рішення**: *Я прийняв таке рішення через поєднання особистих інтересів та захоплення інноваційними винаходами* (правильно: *ухвалити рішення*);

– **не дивлячись на** замість **незважаючи на, попри**: *Не дивлячись на це, програмування є дуже цікавою професією і роботодавці готові платити великі гроші, за ті знання які в тебе є* (правильно: *Попри це*);

– **займати місце** замість **посідати місце**: *В умовах, коли технології займають центральне місце в нашому повсякденному житті, питання інформаційної безпеки є як ніколи важливим* (правильно: *посідають центральне місце*);

– **зробити помилку** замість **припуститися помилки, помилитися**: *Для багатьох це рішення може стати вирішальним, тому, щоб не зробити помилку, потрібно мати хорошу мотивацію і бути впевненим на всі сто у своєму рішенні* (правильно: *не припуститися помилки*);

– **розбиратися в чомусь** замість **розумітися / знатися на чомусь**: *Сьогодні багато компаній потребують фахівців, які розбираються в технологіях зв'язку, радіотехніці, обслуговуванні сучасних електронних систем і загалом в електроніці* (правильно: *знаються на технологіях*);

– **з тих пір** замість **відтоді / з того часу**: *Звичайно, це мені не дуже допомогло, але інтерес до електроніки залишився з тих самих пір* (правильно: *з того часу*);

– **все** замість **дедалі / шодалі / щораз** для опису постійного зростання ознаки: *І виконують такі завдання фахівці, на яких постійно і все більше зростає попит, саме з цієї та суміжних спеціальностей* (правильно: *дедалі більше*); *Війна дронами підштовхує до створення все новіших і кращих, які можуть допомогти людям* (правильно: *дедалі новіших і кращих*);

– **чисто** замість **суто, виключно, тільки** для підкреслення винятковості ознаки: *Я тут чисто випадково* (правильно: *просто випадково*).

3. Зловживання іншомовними словами. Здебільшого студенти вживають іншомовні слова через те, що не знають їхніх українських відповідників; деякі запозичення вживають помилково, не розуміючи їхнього значення. У мотиваційних

есе першокурсники найчастіше зловживають такими іншомовними словами:

– **фундамент** (підземна частина будівлі, що є опорою всіх конструкцій споруди; підмурок) замість **підгрунття, основа** (головне, те, що лежить в основі чого-небудь, на чому ґрунтується, будується щось; база, підвалина): *Це захоплення стало фундаментом мого бажання присвятити життя галузі, яка визначає майбутнє науково-технічного прогресу* (правильно: *стало основою мого бажання*);

– **базуватися** (мати базу, розташовуватися – про військо, армію) замість **ґрунтуватися на, спиратися на, мати за основу** (мати щось за основу): *Від мобільного зв'язку до інтернету – все це базується на принципах, які вивчаються в цій галузі* (правильно: *спирається на принципи*);

– **фактор** замість **чинник** (умова, рушійна сила, причина будь-якого процесу чи явища, що впливає на його перебіг): *Це рішення не було випадковим, а сформувалося поступово під впливом багатьох факторів, які, на мою думку, важливі для мого особистого розвитку та майбутньої професійної кар'єри* (правильно: *під впливом багатьох чинників*);

– **динамічно** замість **швидко / стрімко** (динамічний – пов'язаний із рухом, мінливий): *Сфера інформаційних технологій і комп'ютерної інженерії продовжує динамічно розвиватися* (правильно: *стрімко розвивається*);

– **інспірований** (навіяний, спровокований, організований або спонуканий кимось (зазвичай таємно) до певних дій; описує дію, здійснену під впливом зовнішніх сил, часто з метою інтриги або провокації) замість **навіяний, надихнутий**: *Перш за все, мій вибір значною мірою був інспірований сімейною традицією* (тут це слово загалом не можна вживати, правильно: *вибір зумовлений сімейною традицією*).

4. Зловживання мовними штампами. Такі сполуки першокурсники вживають для того, щоб підкреслити значущість обраної спеціальності. У мотиваційних есе мовних штампів трапляється доволі багато, очевидно, через те що студенти поки що нечітко уявляють значення обраної спеціальності та своє професійне майбутнє. Почасти такі конструкції взято з рекламних матеріалів обраної спеціальності. У мотиваційних есе маємо такі мовні штампи:

– **відкривати нові горизонти**: *Я впевнений, що цей шлях відкриє переді мною нові горизонти, дасть змогу реалізувати свої професійні амбіції та досягти значущих результатів, які вплинуть на розвиток світової науки й техніки*;

– **відігравати ключову роль:** *У світі, що стрімко розвивається, інформаційні технології відіграють ключову роль;*

– **робити вагомий внесок:** *У майбутньому я бачу себе фахівцем у цій галузі, який **робить вагомий внесок** у розвиток сучасних засобів зв'язку і радіотехніки;*

– **бути рушійною силою:** *Ця пристрасть стала **рушійною силою** мого рішення продовжити навчання в цій галузі;*

– **бути на передовій технологічного прогресу:** *Саме тому я обрав спеціальність «Інжиніринг і програмування інфокомунікаційних систем», яка дозволяє мені **бути на передовій технологічного прогресу**;*

– **стати важливою віхою у житті; досягти професійних висот:** *Переконаний, що цей крок стане **важливою віхою в моєму житті** та допоможе **досягти професійних висот**.*

5. Зловживання канцеляризмами. У мотиваційних есе першокурсників часто трапляються слова і звороти, характерні для офіційно-ділового стилю, але не бажані в інших стилях мови: *Я завжди **відчував великий інтерес до енергетики та екології** (доречніше: Я завжди цікавився / захоплювався енергетикою та екологією); З дитинства я **мав захоплення технікою** (доречніше: Я з дитинства захоплювався технікою); Також **присутня моя особиста цікавість до вивчення питання розвитку радіотехнологій** (доречніше: Я також зацікавлений у тому, щоб вивчати питання розвитку радіотехнологій); **Моє досягнення 3-го місця на конкурсі наукових робіт у Малій академії наук підтверджує мою готовність до наукової діяльності** (доречніше: Те, що я посів третє місце...); Я вірю, що саме ця професія дозволить мені зробити свій внесок у розвиток суспільства, допомогти людям подолати важкі хвороби та **підвищити якість їхнього життя** (доречніше: покращити їхнє життя); **Мої професійні цілі включають досягнення високого рівня експертності в галузі програмування та розробки ПЗ, освоєння нових технологій і методів, а також удосконалення аналітичних і комунікативних навичок** (доречніше: Моя професійна мета – досягти... освоїти... удосконалити).*

6. Стилистично невмотивовані тавтологія (повторення спільнокоренових слів в одному або сусідніх реченнях) і плеоназм (багатослів'я, поєднання близьких за значенням слів, з яких одне логічно зайве). Такі помилки зумовлені недостатніми мовними знаннями та неухважністю студентів.

У мотиваційних есе першокурсників найчастіше трапляються такі випадки невмотивованої

тавтології:

– **внести (свій) внесок:** *Вивчення космосу – це одна з найамбітніших цілей людства, і я хотів би **внести свій внесок** у цю справу (правильно: зробити внесок);*

– **свої власні:** *Адже можна зібрати команду і створювати **свої власні проекти** (правильно: свої або власні).*

Випадки невмотивованого плеоназму в мотиваційних есе першокурсників найчастіше пов'язані з уживанням поряд синонімічних іншомовного та українського слів:

– **нові інновації** (інновація – це нововведення): *По-третє, опанування штучним інтелектом і сучасними інформаційними системами дозволить мені брати активну участь у створенні **нових інновацій**, які будуть впливати на розвиток економіки і на суспільство в цілому (правильно: інновацій);*

– **перспективи в майбутньому** (перспективи – це можливості в майбутньому): *Тому я розпочав аналізувати **можливості зараз і перспективи в майбутньому** (правильно: теперішні можливості і плани / вигляди на майбутнє);*

– **пантеон видатних випускників** (пантеон – сукупність визначних діячів): *Я сподіваюсь зайняти місце у **пантеоні видатних випускників** цього дивовижного університету ставши відомим українським дизайнером (правильно: посісти місце в пантеоні випускників).*

У мотиваційних есе першокурсників трапляються і випадки плеоназму, що становлять поєднання двох синонімічних українських слів / словосполук: *Навіть освітня програма «Комп'ютерні технології в біології та медицині», що я обрав, в наш час відіграє велику роль для допомоги **людям з хворобами, проблемами зі здоров'ям** (правильно: людям, які мають проблеми зі здоров'ям); Крім того, **розвиток медичного обладнання не зупиняється і продовжує вдосконалюватися** (правильно: медичне обладнання й надалі розвивається); З цієї ж причини цінність експертів з кібербезпеки тільки **зростатиме та зміцнюватиметься** на ринку праці (правильно: зростатиме); На мою думку, це гарний вибір, і, з розвитком технологій, сфера моєї діяльності **буде дедалі більшою, розширюватиметься** (правильно: буде дедалі зростати); Саме це є одне із головних в програмуванні, ти постійно вчишся чомусь новому і це з одного боку великий плюс, бо **твій прогрес не стоїть на місці і ти розвиваєшся** (правильно: ти розвиваєшся); Я часто **розбирав різні старі пристрої і намагався зрозуміти, як працюють телефони,***

комп'ютери, і **розбирався** в призначенні кожного компонента (правильно: намагався зрозуміти, як працюють... і яке призначення...).

7. Недостатність мовлення. У мотиваційних есе бачимо непоодинокі випадки, коли першокурсники пропускають слова, потрібні для логічно правильного викладу інформації. Очевидно, це відбувається через малий словниковий запас або неуважність студентів. Наприклад: *Крім того, кібербезпека – це можливість зробити внесок у суспільство* (правильно: зробити внесок у розвиток суспільства); *Хотілося б брати участь у проєктах з штучним інтелектом та кібербезпекою* (правильно: у проєктах, пов'язаних зі штучним інтелектом та кібербезпекою); *Можливість вибору та гнучкість у кар'єрі була заключним рішенням моєї майбутньої професії* (правильно: були вирішальними чинниками вибору моєї майбутньої професії); *Тільки власними стараннями та сильною мотивацією ти зможеш досягти своїх мрій* (правильно: досягти здійснення мрій). Типовою також є помилка в побудові висновкового речення, у якому пропущено потрібні для правильного розуміння змісту слова: *Підсумовуючи, я обрав спеціальність 123 «Комп'ютерна інженерія» тому, що вона відповідає моїм інтересам, дозволяє реалізувати творчий потенціал і відкриває широкі перспективи для професійного зростання* (правильно: Підсумовуючи, хочу зазначити таке...); *На завершення, комп'ютерна інженерія для мене – це не лише професія, а й захоплення* (правильно: На завершення хочу зазначити таке...); *У висновку, вибір спеціальності ракетно-аерокосмічної техніки для мене є результатом глибокого інтересу до космічних технологій, прагнення до наукових досягнень та захоплення інженерією* (правильно: Як висновок хочу зазначити таке...).

8. Помилковий вибір слова і помилкова сполучуваність слів через малий словниковий запас мовця. У мотиваційних есе першокурсників часом трапляються дивні поєднання слів: *Отже, базове розуміння цих технічних аспектів дає мені змогу самостійно розв'язати проблеми та підтримувати цілісність моїх персональних систем, коли є необхідність залучити певні знання* (загалом не зрозуміло, що хотів сказати автор); *Я обрала спеціальність «Комп'ютерний дизайн*

та 3D моделювання», тому що вважаю, що саме вона допоможе реалізувати мої творчі здібності, які супроводжують мене з раннього дитинства (правильно: здібності, які проявилися в мене ще в ранньому дитинстві); *Щодо особистих цілей, я хочу підтримувати здоровий спосіб життя, зберегти баланс між працею, розвивати себе як особистість і зміцнювати стосунки з близькими людьми* (правильно: вести здоровий спосіб життя); *Світ перетнув поріг 4-ї промислової революції, характерною рисою якої є інтеграція бездротових технологій у промислове виробництво, що впливає на інші сфери бізнесу, що може нести наслідки про які згадувалося раніше* (правильно: може мати наслідки).

9. Уживання стилістично невідповідних слів. У мотиваційних листах деяких першокурсників трапляються і слова, що не відповідають стилю викладу (розмовні слова / жаргонізми): *На мою думку, ця спеціальність дуже класна та потрібна* (правильно: чудова, неймовірна).

Висновки. Аналіз мотиваційних есе студентів першого курсу технічних ЗВО свідчить, що в писемному мовленні першокурсників часто трапляються порушення лексичних норм української літературної мови. Основними типами лексичних помилок у мотиваційних есе студентів технічних спеціальностей є: 1) неправильний вибір слова й ненормативна сполучуваність слів через нерозрізнення синонімів і паронімів; 2) уживання суржикових лексем (кальок і живцем узятих росіянізмів); 3) зловживання іншомовними словами; 4) зловживання мовними штампами; 5) зловживання канцеляризмами; 6) надмірність мовлення (плеоназм і тавтологія); 7) недостатність мовлення; 8) помилкова сполучуваність слів, зумовлена малим словниковим запасом мовця; 9) уживання стилістично невідповідних лексем (розмовних слів / жаргонізмів). Причинами появи лексичних аномативів є недостатні мовні знання, малий словниковий запас та неуважність мовця, недостатнє володіння мовою загалом, мовна інтерференція. Уникання лексичних помилок сприятиме формуванню професійної мовно-комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. Перспективами нашого дослідження є проаналізувати інші типи мовних помилок у мотиваційних есе студентів першого курсу технічних ЗВО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондаренко Неллі. Порушення лексичних норм та шляхи запобігання їх в українському мовленні старшокласників. *Українська мова і література в школі*. 2018. № 4. С. 16–21.
2. Бугайко О. Ю. Лексичні помилки в конституційному законодавстві України. *Юридична Україна*. 2018. № 8. С. 10–14.

3. Гарбар І. В. Найтипівіші лексичні помилки у фаховому мовленні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2021. № 51. Т. 1. С. 27–30. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.51-1.6>.
4. Горох : онлайн-бібліотека найкорисніших словників української мови. URL: <https://goroh.pp.ua/> (дата звернення: 10.01.2026).
5. Дмитренко Є. В. Випадки порушення мовних норм у текстах анотацій до дисертацій PhD технічної галузі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2025. Т. 36 (75). № 1, ч. 1. С. 32–37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.1.1/06>.
6. Капелюшний Анатолій. Лексична надмірність та лексична недостатність у мовленні репортерів і ведучих випусків телевізійних новин. *Теле- та радіожурналістика*. 2014. Вип. 13. С. 78–86.
7. Мариненко І. О. Орфографічні й лексико-семантичні анормативи в публіцистичних текстах культурно-мовної тематики. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2019. Т. 1 (74). С. 57–67. DOI: <https://doi.org/10.17721/2522-1272.2019.74.6>.
8. Марченко Т. А. Основні помилки при написанні наукових робіт студентами технічних спеціальностей. *Філологічні трактати : науковий журнал*. Суми – Харків, 2019. Т. 12. № 3. С. 56–62.
9. Стратулат Наталія. Питання лексичної норми в мовленнєво-професійній діяльності. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 31, т. 2. С. 251–256. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/31.213984>.
10. Шульга Т. Типові помилки в наукових роботах студентів. *Культура слова*. 2011. № 74. С. 163–166.
11. Шульська Н. Редакторська культура сучасного медіатексту: лексичні анормативи. *Теоретична і дидактична філологія. Серія: Філологія (літературознавство, мовознавство)*. 2018. Вип. 28. С. 253–260.
12. Шульська Н. М., Зінчук Р. С., Громик Л. І. Помилконебезпечні лексичні явища в писемній діловій комунікації. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2025. Т. 36 (75). № 1, ч. 1. С. 89–95. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.1.1/15>.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 25.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026